

JUBILEUM- OMNIBUS

Greetje van den Berg
Johanne A. van Archem
José Vriens
Kristin Rozema
Anne-Marie Hooyberghs

JUBILEUMOMNIBUS 146

JUBILEUMOMNIBUS 146

GREETJE VAN DEN BERG
Letters in het zand

JOHANNE A. VAN ARCHEM
Isabel

JOSÉ VRIENS
Nooit meer alleen

KIRSTIN ROZEMA
De sleutel naar de toekomst

ANNE-MARIE HOOYBERGHS
Geen weg terug

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401915052

NUR 344

© 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning

Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

Oorspronkelijke uitgave *Letters in het zand* © 2015 Uitgeverij Zomer & Keuning

Oorspronkelijke uitgave *Isabel* © 2017 Uitgeverij Zomer & Keuning

Oorspronkelijke uitgave *Nooit meer alleen* © 2014 Uitgeverij Zomer & Keuning

De sleutel naar de toekomst © 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning

Geen weg terug © 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning

www.zomerenkeuning.nl

Alle rechten voorbehouden

GREETJE VAN DEN BERG

Letters in het zand

HOOFDSTUK 1

Haar nieuwe appartement klonk hol en onbewoond. Andrea Schiphorst liep langzaam van de huiskamer naar de slaapkamer. Luid en duidelijk klonken haar voetstappen op het goedkope beuken laminaat dat haar broer en haar zwager de week ervoor hadden gelegd. Voor een van de grote ramen bleef ze staan. Een adembenemend vergezicht strekte zich voor haar uit. Tussen een nieuwbouwwijk en een groene dijk, een kinderboerderij, grassetten en wandelpaden lag het Zwarte Water. Vanaf twaalfhoog keek ze op de wereld neer, die op deze regenachtige dag aan het einde van maart haar eigen troosteloosheid leek te weerspiegelen.

Hier voor het raam kon ze de straat voor het appartementencomplex niet zien. Ze wist dat daar auto's reden en hoe het water onder hun wielen opspatte, maar geluiden drongen hier nauwelijks door. Dat versterkte haar gevoel alleen op de wereld te zijn.

'Op deze plaats kun je opnieuw beginnen,' had haar broer Edward van de week opgemerkt, terwijl zijn blik goedkeurend over het door hem gelegde laminaat gleed. Ze vroeg zich af of hij dan helemaal niet begreep wat dit appartement voor haar betekende, dat ze geen moment had verlangd naar een nieuw begin, bijna op het dak van een appartementencomplex, in een fraaie, maar kleine tweekamerwoning. Toch had ze hem niet tegengesproken.

De afgelopen maanden was haar wereld totaal veranderd, en dat was allemaal begonnen met het onverwachte overlijden van haar man Sören.

Andrea omarmdde zichzelf. Het was kil in huis, maar ze wilde de verwarming niet hoger draaien. Straks vloog de warmte naar buiten als haar familieleden met meubels en dozen naar binnen liepen.

Langzaam liep ze naar haar slaapkamer, waar ze vannacht voor het eerst zou slapen. Haar broer, schoonzus, zus en zwager en haar zoon Joost hadden toegezegd om vandaag bij de verhuizing te helpen. Met z'n allen verbleven zij nu in het huis waar ze zo lang met Sören en Joost had gewoond. Daar laadden ze de meubels in het busje dat Margit en Edward samen hadden gehuurd.

'Wij transporteren alles van je oude huis naar deze flat. Dan kun jij hier de dozen uitpakken en de spullen een plaatsje geven,' had haar zus Margit voorgesteld. 'Als wij dat voor je doen, kun je later niets meer terugvinden.' Andrea vond alles prima. Sinds die fatale dag had ze het leven over zich heen laten komen. Ze liet zich overspoelen door de stroom van gebeurtenissen, niet bij machte om zich ertegen te verzetten, met het sterke gevoel dat alles wat haar overkwam niet echt gebeurde.

Dat idee had ze nog steeds, terwijl ze nu een gordijn van de stapel nam dat

Margit voor haar had aangepast aan de maten van haar nieuwe vensters. Als ze die ophing, zou het hier minder hol klinken. Op dit moment had ze nog even de tijd om te wennen aan dit onderkomen dat zo verschilde van de twee-onder-een-kapwoning in een gezellige wijk aan de andere kant van Zwolle, waar ze meer dan tien jaar met Sören en Joost had gewoond.

Terwijl ze met een van de lichte gordijnen op een trapje klom en zich uitstrekte om het aan de gordijnrail te bevestigen, bedacht ze hoe een mens zich kon vergissen. Al die jaren meende ze in een gezellige buurt te wonen, waarin buren vrienden waren geworden. Van die vriendschap was nu niets meer over. Buren keken haar daar aan alsof ze een besmettelijke ziekte onder de leden had.

Andrea's vingers trilden. Het lukte haar niet om de haakjes in de oogjes van de runners te krijgen. Haar armen voelden zwaar. Vanuit haar nek klom hoofdpijn omhoog.

Opgelucht hoorde ze hoe een sleutel in het slot van haar voordeur werd gestoken. Margits stem klonk opgewekt door de hal: 'We zijn er! Heb je de koffie klaar?'

Dat had ze niet. Andrea haastte zich het trapje af om haar verzuim goed te maken, blij dat ze even verlost zou zijn van haar neerslachtige gedachten.

Aan het eind van de middag stond ze samen met Joost in het appartement dat was volgestouwd met meubels en dozen. Haar broer en haar zwager hadden haar bed in elkaar gezet, zodat ze in ieder geval fatsoenlijk zou kunnen slapen. Daarna was de familie vertrokken. Andrea had graag gewild dat ze nog even waren gebleven om samen te eten, maar dat aanbod hadden ze afgeslagen. Alleen Joost was gebleven. Hij had voor zichzelf een luchtbed opgepompt, dat jarenlang op zolder had gelegen en direct leegliep. Andrea had hem opgedragen een nieuw exemplaar te kopen, maar hij had ter plekke besloten dat hij na het eten terug naar zijn kamer in Groningen wilde.

Ze voelde angst als ze eraan dacht dat ze alleen in dit huis zou achterblijven met maar een deel van de meubels die ze de afgelopen jaren had gepoetst en gekoesterd. Vanmiddag was ze samen met Joost tot de conclusie gekomen dat ze afscheid moest nemen van haar antieke, Engelse mahoniehouten kast omdat die hier te veel ruimte innam. Haar broer en haar zwager hadden die behulpzaam naar de berging getransporteerd, zodat ze daar in alle rust een bestemming voor kon zoeken. Een paar minder kostbare meubelstukken waren vervolgens door de kringloopwinkel opgehaald. Voor de kleine, moderne eethoek, waaraan ze in de keuken zo vaak met Sören en Joost, maar ook met vrienden koffie had gedronken, was hier geen plaats.

Ook die stond nu in de berging te wachten totdat hij via Marktplaats verkocht zou worden.

Het was een moeilijk moment geweest om te zien hoe haar dierbare meubels werden afgevoerd. Meubels vol herinneringen. Zij wilde destijds zo graag een eethoek in de keuken. Sören begreep er niets van, omdat er in de kamer toch ook al een fraaie antieke eethoek stond. Later was hij degene die het vaakst neerplofte op de eenvoudige, maar comfortabele stoelen om koffie of een biertje te drinken. Hun ruime keuken was een van de gezelligste plekken in huis geweest.

Ze zou er nooit meer zitten.

Met Joost had ze overleg gepleegd over de verkoop en over Marktplaats, terwijl het voelde alsof ze in de verkeerde film was beland.

Een halfjaar geleden was het ondenkbaar dat zij spullen op Marktplaats zou zetten omdat ze er nog iets aan wilde verdienen. Sinds haar huwelijk met Sören speelde geld nauwelijks een rol in haar leven. Ze gaf niet extreem veel uit, maar als er iets moest worden aangeschaft, dacht ze daar verder niet over na. Sören liet de keuze op het gebied van meubels of andere huiselijke benodigdheden graag aan haar over. Hij had het te druk met zijn goedlopende installatiebedrijf.

‘Zal ik pizza halen?’ Joost haalde haar uit haar gedachten. Hij zag haar bezorgde gezicht. ‘Wat je met dat luchtbed hebt bespaard, kun je nu best aan een paar pizza’s uitgeven. Je houdt zelfs nog geld over.’

‘Maar ik heb goulashsoep omdat ik hoopte dat we met z’n allen de dag zouden kunnen afsluiten,’ aarzelde ze. ‘Bovendien moet er toch een nieuw luchtbed komen, en het geld groeit me momenteel niet op de rug.’

‘Ik biets in Groningen wel een luchtbed. En je weet dat ik niet dol op goulashsoep ben.’ Hij hield zijn hand op. ‘Als jij me geld geeft, beloof ik je dat ik geen dure pizza zal kopen. Het is wel een voordeel dat je hier zo dicht bij de pizzeria zit. In ons andere huis zou ik je dit voorstel niet doen.’

‘Gelukkig dat jij nog iets positiefs aan deze situatie kunt vinden,’ reageerde Andrea zuinig terwijl ze haar portemonnee uit haar tas haalde omdat ze stilletjes ook wel zin in pizza had.

‘Je moet de positieve punten af en toe benoemen. Zal ik voor jou een pizza funghi nemen? Jij bent toch dol op champignons?’ Hij nam het briefje van twintig euro van haar aan en stak het in zijn broekzak. ‘Je ziet me zo weer.’ Even later klapte de voordeur achter hem dicht. Ze hoorde zijn voetstappen licht en opgewekt in de richting van de lift en het daarnaast gelegen trappenhuis verdwijnen. Alsof hij blij was dat hij weer even weg kon.

Na de dood van Sören was de wereld ook voor Joost honderd procent veranderd. Ze herkende zijn aanvankelijke ongeloof dat al snel was overgegaan in ontsteltenis en woede. Hij voelde zich net zo verraden als zij. Een groot

verschil tussen hen beiden was dat Joost het liefst helemaal niet meer over Sören praatte.

Voor haar was het ook net alsof ze in die tweeëntwintig huwelijksjaren haar man nooit echt had gekend.

Een paar weken na zijn begrafenis was er in het kantoor van Sörens accountant een vreemde opgestaan, die haar in een wereld stortte die ze voorheen niet kende. Joost verwoordde haar gevoelens precies toen ze hem van de gebeurtenissen vertelde: ‘Weet je zeker dat je het over mijn vader hebt?’ Ze hadden er uren over gepraat zonder er iets meer van te begrijpen. Daarna was hij als een oester dichtgeklapt. Wanneer ze toch pogingen deed om het gesprek op Sören te brengen en Joost voorhield dat zijn vader uiteraard volledig onkundig was van het feit dat hij zo plotseling zou overlijden, lachte hij schamper. ‘Ook als hij was blijven leven, was het op een dag heel erg verkeerd gegaan.’

Meestal veranderde hij daarna van onderwerp.

Ze wist dat hij gelijk had. Ze had het begrepen vanaf dat eerste bezoek aan Sörens accountant.

Nog steeds kon ze zich nauwelijks voorstellen dat dit drama zich werkelijk aan haar voltrok, maar als ze nu om zich heen keek, kon ze niet anders dan het geloven.

Om de tijd te doden, besloot ze haar bed op te gaan maken. Als ze vanavond vroeg wilde slapen, kon ze er in ieder geval zo in.

Tussen de verhuisdozen op haar slaapkamer zocht ze naar het label *Bedbednodigheden*. Het ontbrak haar aan moed om de hoezen en de lakens in de kast te leggen. Ze nam van beide de bovenste en begon het hoelaken rond het dikke matras te trekken. In deze bescheiden slaapkamer leek het enorme tweepersoonsbed misplaatst, maar dat gold eigenlijk voor bijna alle meubels die zo fraai in de andere woning hadden gestaan. Ze leken hier te benadrukken dat ze niet meer in haar nieuwe leven pasten.

Het duizelde haar toen ze even later worstelde om het dekbed in de hoes te krijgen. Joost was nog niet terug toen haar dat eindelijk gelukt was. Ze kon de verleiding niet weerstaan en ging op bed liggen om even uit te rusten.

Slapen kon ze toch niet. Zodra ze haar ogen sloot, speelde de film zich weer af.

Nu ook.

Het was iets meer dan vijf maanden geleden toen ze hun tweeëntwintigjarig huwelijk vierden met een etentje in een gerenommeerd restaurant in het centrum van Zwolle, waar ze graag en regelmatig kwamen. Joost verbleef in Groningen. Hij had haar keurig per telefoon gefeliciteerd, gevraagd of

ze zijn felicitaties ook aan z'n vader wilde overbrengen, en daarna meege-
deeld dat hij het weekend niet naar huis kwam.

Ze had hem nog verteld van het schitterende boeket dat 's morgens als ver-
rassing van Sören door een bloemist was afgeleverd. 'En je kent je vader:
dat was geen bescheiden bosje. Gelukkig ken ik zijn voorliefde voor enorme
boeketten, dus ik had een passende vaas in huis.'

'Ik hoop dat jullie nog heel lang samen en gelukkig blijven,' had Joost als
wens uitgesproken, en op dat moment was er niets wat erop duidde dat het
anders zou gaan.

Die avond hadden ze heerlijk gegeten. De wijn die ze erbij dronken, was
de beste die ze in huis hadden, meldde de eigenaar van het restaurant.
Sören had haar hand gepakt en beweerd dat hij na al die jaren nog verliefd
op haar was en dat hij haar ook nu nog als de mooiste vrouw van de wereld
zag.

Ze voelde zich gelukkig.

Dat gevoel bleef ook toen ze bij thuiskomst meteen naar bed gingen en ze
daar vrijden met een ongekende heftigheid en intensiteit. Later bedacht
ze dat het leek alsof ze onbewust voorvoelden dat het de laatste keer zou
zijn.

De volgende morgen vertrok Sören al vroeg naar zijn bedrijf. Zij fietste
een poosje later naar de bibliotheek waar ze al jarenlang als bibliothecaresse
werkte. Zon probeerde het wolkendek te doorbreken, sommige bomen
waren getooid met bladeren van goud. Niets wees op een catastrofe.

Toch bleek die zich op hetzelfde moment binnen het bedrijf van Sören te
voltrekken, terwijl zij genoot van de schoonheid van de herfst. Pas een uur
later hoorde zij dat haar geluk voorgoed ten einde was.

Ze had het op geen enkele wijze voelen aankomen. Dat er op de telefoon
van de bibliotheek een gesprek voor haar was, verbaasde haar, maar niets-
vermoedend nam ze het gesprek over van een collega.

'Je moet komen,' hoorde ze op dat moment Katja, de donkerharige, knappe
receptioniste van Sören's bedrijf zeggen. 'Er is iets niet goed met Sören.'

Ze wilde bijzonderheden weten, maar Katja wimpelde haar vragen meteen
af met een: 'Je moet nu echt komen.'

Op dat moment was de ernst van de situatie tot haar doorgedrongen. In
een flits besepte ze dat er iets heel erg mis moest zijn omdat Katja nog nooit
op die manier tegen haar had gesproken. Toch dacht ze geen moment aan
een hartstilstand. Ze stelde zich van alles voor, maar niet dat Sören ondanks
reanimatiepogingen van een personeelslid toen al was overleden.

'Ma!' De stem van Joost galmde door de smalle gang en bracht haar terug
in het heden. Voordat hij bij de slaapkamer was, stond zij al naast haar bed.

Ze trok het dekbed recht en droeg Joost op om de borden alvast op tafel te zetten. Voor de spiegel fatsoeneerde ze snel haar schouderlange, lichtblonde haar. Haar gezicht straalde vermoeidheid uit.

Ze zou eindeloos willen slapen.

In het buurhuis luisterde Bregje Cremers naar de geluiden die vanaf de andere kant van de muur gedempt tot haar kwamen: voetstappen op het laminaat, stemmen, een deur die in het slot werd getrokken. Ze legde haar hoofd tegen de rugleuning van haar stoel en liet de geluiden op zich inwerken. Wat had ze dit de afgelopen tijd gemist. Maandenlang had het appartement leeggestaan. De afgelopen weken was het ineens snel gegaan. Meer dan eens had ze door de fijne vitrage voor het smalle raam naast de voordeur de vrouw met het blonde haar uit de lift zien komen en het huis naast haar binnen zien gaan. Ze had een aardig gezicht. Bregje had het gevoel dat ze goed met haar overweg zou kunnen.

Vandaag had ze het niet kunnen laten om via datzelfde raam de verhuizing in de gaten te houden. Ze had net ook de jongen gezien. Zou die hier ook komen wonen? Maar daar was de woning toch veel te klein voor? Waar zou hij moeten slapen?

Vragen, waarop ze later vast antwoord zou krijgen. Het deed er eigenlijk niet toe. Ze had weer burens.

Alleen dat idee al verlichtte haar eenzaamheid.

Andrea wilde niet dat Joost vertrok.

Ze wilde niet alleen achterblijven in dit vreemde huis vol misplaatste meubels. Na het eten deed ze een poging om hem van gedachten te laten veranderen, maar hij liet zich niet ompraten.

‘Binnenkort kom ik weer, ma. En ik bel je natuurlijk. Ik ben niet van de aardbodem verdwenen, als je dat soms denkt.’ Hij knuffelde haar. ‘En ik vind het ook fijn om af en toe een telefoontje van jou te krijgen. Als je me nodig hebt, kun je bellen. Echt doen, hoor...’ Haar aanbod om hem met haar auto naar het station te brengen, sloeg hij af.

Ze keek hem na toen hij in de richting van het trappenhuis liep. Hij lachte haar uit toen ze hem vroeg of hij niet beter met de lift kon gaan. Met een joviale armzwaai verdween hij uit het zicht. Alleen zijn snelle voetstappen hoorde ze nog. Snelle, opgeluchte voetstappen, of verbeeldde ze zich dat? Ze kon er niet toe komen om haar huis binnen te gaan en de deur achter zich te sluiten. Besluiteloos bleef ze staan luisteren naar de wegstervende voetstappen.

‘Bent u mijn nieuwe buurvrouw?’

Geschrokken draaide Andrea zich om. Vanuit het huis naast haar was een

oudere dame naar buiten gekomen, die haar met enige nieuwsgierigheid opnam.

Daar zat ze nou net op te wachten.

De vrouw merkte haar terughoudendheid op. 'Ik wil me niet opdringen,' zei ze bescheiden. 'En ik kan me voorstellen dat u heel erg moe bent van de verhuizing, maar ik was zo benieuwd naar de nieuwe bewoner van dit huis. Neemt u me niet kwalijk dat ik u aanspreek. U komt hier alleen te wonen?'

Andrea knikte, nog steeds met tegenzin.

'Ik hoop dat u het hier naar uw zin zult hebben.' De vrouw stak haar hand uit. 'Mijn naam is Bregje Cremers.'

'Bregje,' herhaalde Andrea nadenkend. 'Wat een mooie naam.'

Bregje lachte. 'Nou, daar heb ik heel lang anders over gedacht. Ik ben vernoemd naar mijn oma, en ik kon niet goed met haar opschieten. Misschien dat ik daarom die naam jarenlang heel oubollig heb gevonden.'

'Ik vind het een lieve naam.'

'Dat is de eerste keer dat iemand zoiets aardigs over mijn naam zegt.' Bregje legde even haar hand op Andrea's arm. 'Ik denk dat we best met elkaar overweg zullen kunnen. Je hoeft niet bang te zijn dat ik dagelijks aan je deur sta, want zo zit ik helemaal niet in elkaar. Maar af en toe samen een kopje koffie drinken, zou ik heel gezellig vinden. Ik zal je nu niet langer ophouden. Doe het vanavond maar even rustig aan, want je ziet er moe uit. We zullen elkaar hier nog weleens tegenkomen. Zo gaat dat in een appartementencomplex. Ik ben in ieder geval nu al blij met mijn nieuwe buurvrouw.' Bregjes glimlach was oprecht en warm. 'Nog een fijne avond!'

De donkere deur viel achter haar in het slot. Door de vitrage naast de voordeur zag Andrea haar als een kleurige vlek verdwijnen.

Zelf ging ze ook naar binnen. Haar hakken tikten ergerlijk op het laminaat. Ze schopte haar schoenen uit. In de kamer stonden overal dozen, haar televisie moest nog aangesloten worden, evenals haar radio, haar computer en internet. Haar bankstel stond onwennig imposant te zijn in de te kleine kamer.

Ze wilde hier niet zijn. Ze wilde terug naar het huis dat haar als een cocon had omsloten. Ze wilde haar man terug, maar niet de man die haar in het ongeluk had gestort. Ze verlangde naar de man die haar zomaar op vrijdagavond vroeg of ze het erg vond om een koffer in te pakken omdat hij voor het weekend een leuk hotel aan zee of in het bos had geboekt. De man die zo druk was met zijn zaak, maar ineens behoefte voelde aan een feest en daar altijd wel een reden voor wist te bedenken. Sören, die haar meenam naar oorden waarvan ze niet had gedacht dat ze er ooit zou

komen: Thailand, Cuba, Zuid-Afrika. Ze wilde zijn hand in de hare voelen, zijn warmte in bed, zijn passie. Herinneringen golfd en over haar heen, maar werden direct gevolgd door de wetenschap dat Sören er nooit meer zou zijn, dat ze hem nooit meer zou zien en nooit meer zou voelen.

Er was geen weg terug.

Ze stikte bijna van heimwee.

Het 'nooit meer' vervulde haar met wanhoop.

Ze schreeuwde, viel op haar knieën voor de bank, sloeg met haar vuisten op de kussens, terwijl ze het uitkermde: 'God... o God...'

Stilte antwoordde.

Een halfuur later kwam ze langzaam tot zichzelf. Geluiden uit haar nieuwe woonomgeving drongen weer tot haar door: de televisie van Bregje die hard stond, een toilet dat werd doorgespoeld aan de andere kant, de holle klank van de windgong op haar balkon.

Dit was haar nieuwe wereld, en ze kon het nog steeds niet bevatten. Haar geest en haar lichaam waren oververmoeid, maar haar gedachten weigerden zich daaraan over te geven. Ze fladderden alweer terug naar een paar weken na Sören's begrafenis, waarop ze bij haar bezoek aan zijn accountant had gemerkt dat niets meer bij het oude zou blijven. Ze herinnerde zich nog de fijne nevel op dat vroege tijdstip, die een fraaie herfstdag voorspelde, alsof de details zich haarscherp in haar geheugen hadden vastgezet.

Een uur later zou ze het nieuwe, moderne pand verlaten in de wetenschap dat het stevige fundament waarop ze zo zorgeloos had geleefd, drijfzand bleek waarin ze dreigde weg te zinken. Maar op dat moment had ze daar nog geen weet van.

Op het grote, grijze bord naast de deur las ze de slogan die ze al jaren kende van de opschriften op de enveloppen die Sören met regelmaat ontving: *Vivere Accountants, voor ondernemers die willen leven!*

Sören had ook nog willen leven, was haar bij het zien van die woorden door het hoofd geschoten. Ze bekeek de tekst met andere ogen en zag er het belachelijke van in. *Vivere Accountants* kon op dat gebied niets voor hem doen.

Bij de vriendelijke jonge vrouw van de receptie meldde ze haar komst en haar afspraak met Bart Schimmel, die ze alleen van naam kende. Sören had weleens over hem gesproken. 'Die man ziet overal leeuwen en beren op de weg,' had hij meer dan eens gezegd. 'Verder is hij een goede accountant, maar hij zeurt en hij denkt veel te klein...'

Op de brede, paarse bank wachtte Andrea geduldig tot Bart Schimmel haar kwam halen. Ze bladerde door een tijdschrift zonder ook maar de minste interesse te hebben voor de artikelen die erin stonden. Onderwijl luisterde

ze naar de heldere stem van de receptioniste die deze morgen verbazend veel telefoontjes moest doorverbinden: ‘Met accountantskantoor Vivere, waarmee kan ik u van dienst zijn?’

Barts gezicht stond ernstig toen hij na het passeren van de klapdeuren met uitgestoken hand op haar afkwam. ‘Mevrouw Schiphorst, van harte gecondoleerd met dit onverwachte, vreselijke verlies. Het spijt me dat ik niet bij de begrafenis kon zijn.’ Groene ogen had hij, die omrand waren door lichte wimpers.

Ze stond op, en terwijl ze hem volgde bedacht ze dat hij ouder was dan ze zich had voorgesteld.

Hij loodste haar door een lange gang.

‘Ik heb je schriftelijke condoleances ontvangen, en noem me alsjeblijft Andrea.’ Ze keek naar de verschillende deuren, allemaal in dezelfde donkerpaarse kleur. Dit gebouw leek vanbinnen ook wel een mortuarium, had ze gedacht.

Bart opende een van die deuren en liet haar binnen in een modern ingericht kantoor met donkergrijze vloerbedekking en een grote, ronde tafel in de kleur van kersenhout. Terwijl ze wachtten op de koffie die hij bij de receptioniste had besteld, praatten ze over koetjes en kalfjes. Op dat moment had ze nog gedacht aan een gesprek over de verkoop van de zaak. Ze had Bart Schimmel willen vragen of hij haar daarin kon raden. Hij was al jarenlang werkzaam bij Vivere Accountants en al die jaren was hij op financieel gebied ook Sörens rechterhand geweest. Hij kende de zaak door en door. Als er iemand was die haar op dat gebied advies kon geven, was hij het wel.

Nadat de koffie was gebracht, bleek het gesprek een heel andere wending te nemen. Bij elk woord dat Bart sprak, vulde Andrea’s hoofd zich met meer ongeloof, terwijl haar maag zwaar in haar lichaam rustte en alleen maar in gewicht leek toe te nemen, tot ze bijna misselijk werd. Want Bart had het niet over verkoop van de zaak, maar over een dreigend faillissement.

‘Ik heb Sören meer dan eens gewaarschuwd dat hij maatregelen moest nemen en zijn administratie op orde moest brengen. Elke keer als hij hier kwam, wees ik hem erop dat hij met zijn zaak privé aansprakelijk was voor eventuele schulden. Ik heb hem aangeraden om aan andere ondernemingsvormen te denken, ik heb hem gezegd naar de notaris te gaan om eens te informeren naar huwelijksvoorwaarden. Sören beloofde dat hij er werk van zou maken, maar het kwam er nooit van.’ Bart praatte traag en articuleerde overdreven alsof hij bang was dat ze hem anders niet zou begrijpen. ‘Als ik hem erop aansprak, raakte hij geïrriteerd. Hij beweerde dan altijd dat hij ondernemer was en geen tijd had voor dat gedoe.’

‘Jullie hebben je werk dus niet goed gedaan,’ reageerde ze ontdaan. Ontelbare gedachten maalden door haar hoofd. Ze beletten haar om helder te denken.

Bart keek haar verstoord aan. ‘Aan sommige dingen kan zelfs de beste accountant niets veranderen. We kunnen waarschuwen, maar als daar geen gehoor aan wordt gegeven, kunnen we geen wonderen verrichten.’

‘Dat begrijp ik ook wel.’

De opmerking van Sören over Bart stond ineens in een heel ander licht. Zonder dat ze werkelijk tot haar doordrongen, nam Andrea de cijfers die tussen Bart en haar in lagen, nog eens in zich op. Ze wist niet wat ze ermee aan moest.

‘Ik snap niet hoe het zover heeft kunnen komen,’ zei ze zachtjes. ‘We zijn tweeëntwintig jaar getrouwd geweest. Ik dacht dat ik Sören kende. Nu is het alsof ik al die jaren naast een vreemde heb geleefd.’

Bart tikte met zijn wijsvinger op het blad van zijn bureau. ‘Tja... Ik moet je er helaas ook op wijzen dat bij ons kantoor nog een aantal rekeningen openstaat.’

‘Hij was een vakman.’ Zijn woorden knepen haar keel dicht. Ze wilde ze negeren en proberen de oude Sören vast te houden. Sören, die altijd zo bezorgd om haar was. De man die genoot als zij het naar haar zin had. De vader van Joost, hun enige kind. Hij was dol op zijn zoon.

‘Zijn personeel liep met hem weg,’ vervolgde ze. ‘Hij was een goede baas. Ja toch?’

‘Je kunt ook té goed zijn. Als er geen wonderen gebeuren, is zijn bedrijf tot faillissement gedoemd.’ Bart keek haar niet aan. ‘Het spijt me werkelijk, maar ik kan er niets anders van maken.’

‘Geef me een overzicht van jullie openstaande rekeningen. Ik betaal ze vandaag nog. Alsjeblieft, Bart... Ik wil geen faillissement. Help me om nog te redden wat er te redden valt. Zijn er nog andere mogelijkheden? Ik heb geen inzicht. Als bibliothecaresse begrijp ik meer van letters dan van cijfers.’ Ze glimlachte een beetje wrang. Dat was wat Sören ook altijd had gezegd. ‘Sören was de ondernemer. Ik vertrouwde hem volkomen.’

‘Prima, ik zal kijken wat ik nog kan doen. Wellicht zijn er kansen voor schuldsanering. Het personeel moet ontslagen worden, maar de schulden zullen nog oplopen door de loonkosten en de belasting laat zich ook niet onbetuigd. Ik heb eerder voor een van onze klanten contact gezocht met een onderneming die zich heeft gespecialiseerd in schuldhulp aan ondernemers. Dat heeft toen goed uitpakt. Ga je ermee akkoord dat ik weer contact met hen opneem?’

‘Doe maar wat je nodig acht.’ Ze voelde zich murw geslagen.

Bart stond op. ‘Ik zal nu een uitdraai van de openstaande posten maken en

morgenochtend kan ik naar je toe komen voor verder overleg. We kunnen dan alles rustig doornemen.'

Ze knikte, bleef stil zitten toen de deur achter hem dichtviel. Heel haar leven kwam haar ineens onwerkelijk voor. Ze zat hier op deze stoel. Ze praatte over Sören, maar het voelde alsof ze het over een ander had. Na de schok van zijn plotselinge overlijden kwam dit misschien nog heftiger aan: Sören was van zijn voetstuk gevallen. Ze had het gevoel dat hij haar had bedrogen, niet met een andere vrouw, maar met zijn zwijgen over de financiële problemen. In machteloze woede balde ze haar vuisten en meteen schaamde ze zich. Zo hoorde je niet over je pas overleden man te denken. Bijna opgelucht zag ze later Bart weer binnenkomen. Nu kon ze zich weer even met andere zaken bezighouden.

Zo had ze dat allemaal gedacht, en toch had ze nog geen idee van de werkelijke consequenties, wist ze nu. Ze had echt niet verwacht dat ze zich opgejaagd zou voelen door de fiscus en door andere schuldeisers. Ze had geen idee dat er een dag zou komen waarop ze nauwelijks over straat durfde te lopen. Haar schaamte nam dagelijks toe, haar angst voor de toekomst ook. Ze mocht van geluk spreken dat de onderneming in schuldhulp, die Bart haar had aanbevolen, kans had gezien een faillissement af te wenden. Dat haar heerlijke, ruime woning in deze zware, economische tijden toch werd verkocht, was iets om dankbaar voor te zijn, al lukte haar dat momenteel nog niet erg. Daarom was ze vandaag verhuisd naar dit eenvoudige huurappartement op twaalfhoog. De komende jaren zou ze elke maand van heel weinig geld moeten rondkomen. Er restte niets meer van haar oude leven. Dan waren er nog de zes personeelsleden van de firma die op straat stonden. Ze durfde er nauwelijks aan te denken en hoopte hen nooit meer tegen te komen.

Langzaam kwam ze overeind. Ze snoot haar neus en droogde haar tranen, maar daarmee verdween haar wanhoop niet. Er waren nog zoveel vragen. Want waarom had Sören de laatste drieënhalve jaar maandelijks een bedrag van vijfhonderd euro opgenomen? Bart kon haar daar geen antwoord op geven.

Waarom had Sören zijn financiële zorgen niet met haar gedeeld? Wat was er de laatste tijd in hem omgegaan? Hij moest hebben geweten dat zijn bedrijf geen lang leven meer beschoren zou zijn.

Verdriet was overgegaan in woede om wat Sören haar en Joost had aangedaan. Soms vermengde het zich met een diep heimwee naar de tijd die was geweest, naar Sören zoals zij hem al die jaren had gezien.

Op dit moment wist ze niets beters te doen dan maar naar bed te gaan, al wist ze zeker dat ze niet zou kunnen slapen.

HOOFDSTUK 2

De zon scheen.

Het viel Andrea meteen op toen ze 's morgens wakker werd. Door een kier tussen haar gordijnen viel het licht overvloedig naar binnen. In haar beleving was dit de eerste keer in de twee weken die ze nu in dit appartement woonde.

Na haar verhuizing had vermoeidheid als een te zware deken op haar gerust. Alleen het meest noodzakelijke haalde ze uit de dozen. De rest stond verspreid over haar appartement. Ze sleepte zich door de dagen heen.

Maar vanmorgen leek alles anders.

Vanmorgen was de wereld lichter. Ze voelde zich energiek, douchte uitgebreid en trok iets makkelijkjes aan. Vandaag ging ze al die dozen wegwerken. Als de chaos in haar huis zou verdwijnen, werd het vast ook rustiger in haar hoofd.

Meteen na het ontbijt begon ze aan de klus. Doos voor doos pakte ze uit, ze bekeek de vertrouwde voorwerpen en gaf ze een plaats in haar kamer, in de open keuken of in haar slaapkamer. Ze was in de weken die ze hier woonde al enigszins gewend, maar merkte nu dat de flat nog vertrouwder werd, en het was haar een raadsel waarom ze zich er niet eerder toe had kunnen zetten.

Tevreden over zichzelf haalde ze tussen de middag een tuinstoel uit de berging en plaatste die uit de wind op haar zonnige balkon. Terwijl ze haar boterham at, genoot ze van het uitzicht. Op de dijk liepen mensen als kleine poppetjes, ze zag een auto over de brug rijden en een waas van groen rustte al op de takken van de bomen om binnenkort als een mantel van bladeren te onthuiken. Het werd lente.

Ondanks de ellende van de afgelopen tijd, die één doorlopende nachtmerrie leek, was het leven doorgestaan zonder dat zij het merkte. Nu ontdekte ze het ineens en die ontdekking deed haar met een schok beseffen dat ze sterker was dan ze ooit had gedacht. Ze had het zwaarste halfjaar van haar leven overleefd.

Onwillekeurig glimlachte ze en ze nam zich voor deze gedachte vast te houden, wat de toekomst ook nog voor haar in petto zou hebben.

Het riedeltje van haar mobiele telefoon stoorde haar in haar ontspannen gedachten. Op het display ontdekte ze het nummer van Joost, die bijna elke dag belde om te horen hoe ze het maakte. Vandaag viel haar de aarzeling in zijn stem op toen hij naar haar bezigheden informeerde. Ze probeerde de onrust die dat in haar opriep te negeren en verhaalde opgewekt over de vooruitgang die ze vanmorgen had geboekt.

'Je vaste telefoon doet het nog steeds niet. Ik heb het net geprobeerd,'

hoorde ze Joost nu zeggen. ‘Heb je al contact opgenomen met je provider?’

‘Mijn computer doet het ook nog niet. Vanwege een actie waarbij je als nieuwe abonnee gratis wordt aangesloten, duurt het nog een week voordat er hier een monteur kan komen.’

‘Zal ik het van de week doen? Zo moeilijk is dat niet. Ik heb het laatst nog voor een medebewoner geregeld.’

‘Je denkt toch niet dat ik wil dat je die reis vanuit Groningen daarvoor maakt? Ik kan best een weekje wachten en anders vraag ik wel een collega, die daar heel handig in is. Hou jij je maar met je studie bezig.’

‘Die studie... daar wou ik het net even met je over hebben. Ik ben ermee gestopt.’

Andrea viel stil. Ze keek naar het landschap tegenover haar. Nog steeds scheen de zon volop, maar het leek killer, alsof de warmte niet meer tot haar doordrong.

‘Waarom?’ wist ze uit te brengen.

Vlak voor Sörens dood had ze ontdekt dat Joost meer feestte dan studeerde. Ze had er nog met Sören over gepraat en gezegd dat zoiets in de huidige tijd niet meer paste. Hij moest gewoon serieus aan de studie, net zoals ieder ander. Sören had hem de hand boven het hoofd gehouden. Volgens hem moest Joost zijn wilde haren een beetje kwijtraken. Hij had zelfs een wereldreis geopperd.

Na zijn overlijden meende Andrea dat Joost was veranderd. Hij leek in korte tijd veel volwassener en ernstiger geworden. Automatisch had ze aangenomen dat hij nu ook op een volwassen wijze met zijn studie omging.

‘Waarom?’ zei ze nog eens. ‘Zo slecht ging het toch niet? Waarom heb je dat niet met me overlegd? Je kunt zo’n beslissing toch niet zomaar nemen? Het gaat om je toekomst!’

‘Ik vond het niet eerlijk...’ Zijn stem haperde. ‘Jij moet verhuizen. Heel jouw wereld is veranderd en ik ging maar gewoon door. Dat voelde niet goed. Vandaar dat ik tot dit besluit ben gekomen.’

Wat zou Sören hierop hebben gezegd? Ze probeerde zich zijn gezicht voor de geest te halen en te bedenken hoe hij zou reageren. Zou hij hier ook luchtig over hebben gedaan? Voor haar was dat onmogelijk.

‘Ik wil dit niet. Probeer het weer terug te draaien. Ik heb er veel meer aan als je gewoon doorgaat. En pa zou het ook zo gewild hebben.’

Joost lachte zonder vrolijkheid. ‘Aan wat pa had gewild heb ik op dit moment geen boodschap. Je hoeft je over mij geen zorgen te maken, want ik blijf lekker in Groningen. Ik werk nog steeds ’s avonds in dat café en ik kan urenuitbreiding krijgen. Over mijn financiën hoef je dus niet wakker te liggen.’

‘Ik waardeer je intentie, maar het is zo belangrijk dat je diploma’s haalt en je hebt een goed stel hersens. Je vond die studie kunstgeschiedenis toch interessant? We komen er financieel best uit.’ Ze begreep dat ze het niet zou winnen. Joost had er goed over nagedacht, dat was wel duidelijk.

‘Ma, ik ben geen klein kind.’ Hij was zijn aarzeling voorbij. Zijn stem klonk beslist. ‘Ik heb m’n eigen verantwoordelijkheid genomen en dat is meer dan ik van m’n vader kan zeggen.’

‘Natuurlijk, natuurlijk... Ik weet wel... Maar je begrijpt toch wel...’

Wezenloos staarde ze naar de telefoon in haar hand. Joost had de verbinding verbroken. Ze zag voor zich hoe hij nu zou kijken: teleurgesteld omdat ze hem niet begreep en kwaad omdat ze het had gewaagd om te zeggen dat zijn vader ook zou willen dat hij doorging.

Had ze anders moeten reageren?

Ze toetste zijn nummer in. Hij hield zich doof.

Zijn stem op de voicemail nodigde haar uit om een bericht in te spreken. Natuurlijk gaf ze aan die uitnodiging geen gehoor. Terwijl ze met haar vuile bord, kopje en bestek naar de keuken liep, vroeg ze zich af of ze verkeerd had gereageerd. Het was toch verschrikkelijk jammer dat hij zijn studie overboord zette? Of moest ze er blij om zijn dat hij haar op die manier wilde steunen?

Duidelijk was wel dat hij inmiddels echt volwassen was, maar daar kon ze op dit moment met de beste wil van de wereld niet blij mee zijn. Van haar opgewekte humeur was niets meer over.

In de kamer keek ze moedeloos naar de dozen die nog moesten worden uitgepakt. Ze had er geen zin meer in. Wat maakte het allemaal uit?

In de keuken waste ze onder de lopende kraan de vuile vaat af en daarna zette ze alles terug in de kast. ‘Flink zijn,’ hield ze zichzelf voor. Het was beter om nu die dozen echt leeg te maken dan aan haar depressieve gedachten ten onder te gaan.

Met tegenzin opende ze de volgende doos, en aan het einde van de middag waren ze allemaal leeg.

Toch voelde ze geen voldoening.

Nadat ze in de kamer met haar bord op schoot een snelle maaltijd van gewokte kip met groente had gegeten, was ze in slaap gevallen. De bel die luidkeels door haar woning snerpde, wakte haar. In de inmiddels donkere kamer duurde het even voordat ze tot zichzelf was gekomen.

Ze knipperde met haar ogen toen ze een lampje aandeed, en liep nog soeziger naar de huistelefoon in haar hal. Ongeduldig werd er nog tweemaal op de bel gedrukt. Op het kleine scherm ontdekte ze Mieke bij de ingang.

Mieke, getrouwd met Karst Huybrechts. Sören noemde hen hun beste vrienden.

Met Karst en Mieke gingen ze uit eten, dagjes weg en met vakantie. Sören kon beter met Karst opschieten dan zij met Mieke, maar dat had Andrea nooit hardop geuit.

Even kreeg ze de neiging om de deur niet te openen, maar ze drukte toch op de knop en zag hoe Mieke resoluut naar binnen stapte. Het zou even duren voordat ze boven was. Andrea knipte nog een lichtje aan. Op de salontafel stond haar vieze bord. Ze nam het mee naar de keuken en zette het op het aanrecht, keek de kamer rond en besloot dat het ermee door kon. Toen Mieke de hal binnenstapte, werd Andrea zich scherp bewust van haar eigen sfofele uiterlijk: haar kapsel dat aan een kappersbezoekje toe was, het bezwete roze poloshirt, haar versleten jeans met daaronder de roze sokken, die er smoezelig uitzagen. Ergens in de kamer stonden haar schoenen, maar ze had geen kans meer gezien om die aan te trekken.

‘Lieve schat, hoe kom je op het idee om op twaalfhoog te gaan wonen?’ Mieke veegde met een papieren zakdoekje het zweet van haar voorhoofd. ‘Die lift doet er eindeloos over en voor iemand met claustrofobie is dat een hel.’

Ze drukte Andrea tegen haar volle boezem. De glimmende lovertjes rond de hals van haar zwarte shirt prikten in Andrea’s wangen.

‘Twaalfhoog...’ herhaalde Mieke nog eens. ‘En dat uitgerekend jij in zo’n flatje moet eindigen.’

Andrea probeerde zich los te maken uit haar omarming. De geur van een duur parfum, vermengd met die van haarproducten die Miekedunne, peper-en-zoutkleurige haar wat volume moesten geven, sloegen op haar longen.

Mieke liep door naar de woonkamer, nerveus ratelend. ‘Ik moest steeds maar aan je denken. Jij, in deze flat, na alles wat je de laatste tijd al hebt meegemaakt. Je vindt het toch niet erg dat ik er ben?’

Andrea had alleen willen blijven, of misschien ook niet. Ze wist zelf niet goed wat ze wilde. ‘Natuurlijk vind ik dat niet erg,’ mompelde haar mond. ‘Ik zal koffiezetten.’

Mieke volgde haar als een schaduw richting keuken.

‘Dit laatste halfjaar blijf ik maar het idee houden dat ik droom. Eerst het onverwachte overlijden van Sören. Ik kan het nog niet bevatten, weet je dat? En nu zit jij ook nog in zo’n ellendig flatje.’

‘Ik begin toch al aardig aan dit appartement te wennen,’ zei Andrea met de nadruk op het woord appartement. ‘Kom eens mee naar buiten, dan kun je zelf zien hoe grandioos het uitzicht vanaf mijn balkon is.’ Ze had het koffiezetapparaat ingeschakeld en liep voor Mieke uit naar de grote

schuifdeur die toegang tot haar balkon bood.

‘Ik heb hoogtevrees,’ huiverde Mieke voordat ze over de drempel stapte. ‘Twaalfhoog... hoe verzin je het? Tegenwoordig maken ze die flats toch niet meer zo hoog? Hoe oud is dit gebouw? Van begin jaren zestig? Toen werd ineens alles hoog, hoger, hoogst. Krankzinnig gewoon.’ Ze bleef bij de schuifdeur staan. ‘Die lichtjes... Dat is toch wel mooi.’

Andrea stond bij de balustrade. Op straat fietsten twee vrouwen. Een man kwam hardlopend van de dijk af. Hij droeg een knipperend lampje om zijn bovenarm en een jack met reflecterende strepen. Ze zag hem over de parkeerplaats naar de ingang van het appartementencomplex rennen en concludeerde dat het om een sportieve buurman moest gaan.

Mieke ging weer naar binnen.

Andrea volgde.

‘Vandaag in het zonnetje op m’n balkon voelde dit huis ineens goed,’ zei ze. Ze probeerde niet aan de afgekapte studie van Joost te denken. ‘Maar nog steeds wil ik graag uit deze afschuwelijke droom ontwaken en er met Sören gewoon grapjes over maken.’

‘Karst heeft het er ook moeilijk mee. We waren zo hecht met z’n vieren. Natuurlijk blijven we er ook in de toekomst voor jou, maar het is wel heel anders. Dat hebben we de afgelopen tijd al gemerkt.’

Andrea had het eveneens ontdekt. In al die maanden was Karst precies één keer bij haar geweest, samen met Mieke. Bij binnenkomst had hij direct meegedeeld dat hij maar weinig tijd had en dus maar kort kon blijven. Na een halfuurtje waren ze weer vertrokken. Daarna had Mieke nog een kort bezoekje afgelegd. Van echte vrienden had ze meer verwacht.

Ze hadden vaak zoveel plezier gehad met z’n vieren. Sören en Karst waren als broers voor elkaar. Als de mannen bij elkaar waren, werd er eerst over zaken gepraat. Nadat het eerste glas whisky was genuttigd, werd de toon luchtiger. Grapjes en herinneringen veroorzaakten veel hilariteit. Mieke en zij hadden vaak alleen al lol om de brullende lach van de beide mannen. Meer dan eens liepen hun de tranen over de wangen.

Andrea ergerde zich soms aan de oppervlakkigheid van Mieke, maar ook aan de theatrale manier waarop ze iets kon vertellen. Als iemand anders een probleem had, leed Mieke daar het meest onder. Zo bracht ze het in ieder geval.

Andrea keek naar Miekens zorgvuldig opgemaakte gezicht. Ze herinnerde zich dat ze tijdens vakanties altijd op Mieke moesten wachten. Voor het ontbijt was Mieke druk met haar kapsel en make-up. Misschien kwam het juist daardoor dat ze ineens werd overvallen door een diep, donker heimwee. Ze verlangde naar de witte zandstranden waar ze met z’n vieren in de zon lagen te bakken, naar de prachtige steden die ze hadden bezocht, naar

het uitgelezen ontbijt dat voor hen klaarstond als ze 's morgens ontwaakten in een hotel dat op z'n minst goed was voor vier sterren. Ze verlangde zelfs naar haar ergernis over het wachten op Mieke.

Alles was voorbij.

De prachtige vakanties, de gezellige uitstapjes. Zou er ooit nog een vakantie voor haar in zitten? En zou ze dan in haar eentje moeten gaan? Of zouden Karst en Mieke haar nu ook nog wel mee willen hebben?

Mieke depte haar ogen met haar papieren zakdoekje. 'Van de week heb ik nog naar onze vakantiefoto's van Maleisië gekeken. Joost ging voor het eerst niet meer mee. Ik weet nog hoe erg je dat vond, omdat hij in jouw ogen nog veel te jong was. Om je gerust te stellen, logeerde hij toen bij onze kinderen thuis.'

'Wat me nog niet erg geruststelde...' zei Andrea zacht. Ze had de kopjes op een dienblad gezet en nam ze mee naar de kamer. Mieke drementelde achter haar aan. Voordat ze ging zitten, liep ze door de kamer en stond een poos stil voor het donkere raam dat haar spiegelbeeld weerkaatste. Nietsvermoedend ging Andrea alvast op de bank zitten, haar handen rond haar koffiekopje gevouwen. Ze zag hoe Mieke diep zuchtte voordat ze zich omdraaide.

'Onze laatste vakantie...' Ze zuchtte nog eens, liep ook naar de bank en ging in de andere hoek zitten.

'Wat zou ik die graag overdoen...' reageerde Andrea dromerig. 'Weet je nog...'

'Dat is het niet...' viel Mieke haar in de rede. Ze pakte haar kopje op en zette het weer terug. Nerveus wreef ze in haar handen. 'Herinner je je nog dat Karst die vakantie heeft geboekt?'

Andrea knikte. Langzaam maar zeker begon ze nu nattigheid te voelen.

'Sören...' Mieke haperde weer. 'Hij belde Karst toen er betaald moest worden en hij wilde de hele onderneming afzeggen omdat hij het zich op dat moment niet kon permitteren. Karst heeft hem toen voorgesteld om het bedrag voor te schieten.'

'Ja?' Andrea wist wat er ging komen. Toch hoopte ze nog dat ze het verkeerd had.

'Hij heeft het nooit terugbetaald.' Mieke keek haar niet aan.

'Hoe bedoel je?' Natuurlijk begreep Andrea wat ze bedoelde, maar tegelijkertijd begreep ze er niets van. Ze herinnerde zich hun prachtige vakantie in Zuid-Afrika. Nergens hadden ze op beknibbeld. Op geen enkele wijze was het haar duidelijk geworden dat Sören geldproblemen had.

Ze hapte naar adem, terwijl Mieke verontwaardigd uitlegde dat Karst een paar keer om het geld had gevraagd, maar steeds met loze beloften aan het lijntje werd gehouden.

‘Maar jullie wisten het!’ viel Andrea haar in de rede. ‘En toch gingen we met vakantie, en jullie deden met z’n drieën alsof er niets aan de hand was.’ ‘Sören wilde niet dat we iets tegen je zouden zeggen. Hij meende dat hij er wel uit kon komen.’ Mieke was rood geworden. ‘We konden echt niet anders, Sören zou woest op ons zijn geworden.’

Andrea stond op. Ze ijsbeerde door de kamer.

‘Toe, Drea...’

‘Hou op!’ Andrea drukte haar handen tegen haar oren. ‘Dat mocht alleen Sören zeggen! Sören... mijn man, die ik nooit heb gekend. Die zijn problemen wel met jullie besprak, maar het niet nodig vond om dat met mij te doen. Kun je je voorstellen dat ik me beduvelnd voel? Jullie speelden met z’n drieën mooi weer en hielden mij overal buiten. Zogenaamd voor mijn eigen bestwil!’

Haar woede keerde in alle hevigheid terug. Verbitterd bedacht Andrea dat ze nooit meer in liefde aan Sören zou kunnen denken. Daarvoor had hij haar te veel bedrogen. Ze voelde zich verraden en in de steek gelaten.

‘Het lag niet aan ons,’ betoogde Mieke nog eens. ‘Karst heeft Sören meer dan eens voorgehouden dat hij jou moest vertellen hoe de zaken ervoor stonden.’

‘Maar jullie deden niets om hem te stoppen. Jullie wisten dat die vakantie veel te duur was, jullie wisten...’

‘Als jij af en toe eens belangstelling voor de zaak van Sören had getoond, wist jij ook hoe slecht het ging.’

Er viel een ongemakkelijke stilte.

‘Het spijt me, maar zo is het. Jij vond het allemaal wel makkelijk om je van de domme te houden. Andrea is van de lettertjes, zei Sören altijd. Je had eens wat meer je best moeten doen om ook iets van cijfers te begrijpen.’ Mieke stond op. ‘Ik had in alle redelijkheid met je over de problemen willen praten. Karst en ik willen er echt voor je zijn, Andrea. Ik begrijp best dat je nu overstuur bent. Je bent alleen en net verhuisd, en nu dit ook nog...’ Ze beet op haar lip. ‘Karst wil je een betalingsregeling aanbieden.’

‘Hij doet maar...’

De wanhoop dreigde haar boven het hoofd te groeien.

‘Dan ga ik nu naar huis. Als je ons nodig hebt...’

‘Ja, ga maar.’

Andrea liep niet mee naar de voordeur. Ze ging weer op de bank zitten en luisterde naar Miekies hakken op het laminaat in de gang. De voordeur werd behoedzaam in het slot geklikt, zoals alleen Mieke dat kon doen.

Daarmee was hun jarenlange vriendschap definitief ten einde.

Een omnibus als een zomerbries

Fris en fleurig, deze Jubileumomnibus 146 met alleen romans en verhalen van hedendaagse auteurs. De eerste roman **Letters in het zand** van Greetje van den Berg gaat over Andrea, die na het overlijden van haar man verhuist en een bijzondere band opbouwt met haar buurvrouw. In **Isabel** door Johanne A. van Archem wordt hoofdpersoon Isabel onder druk gezet om een huwelijk te sluiten dat zij niet wil. Tot slot **Verblind** van José Vriens, over een vrouw die grote bezwaren heeft tegen de nieuwe vriendin van haar ex-man. Het splinternieuwe korte verhaal **De sleutel naar de toekomst** van Kirstin Rozema en de novelle **Geen weg terug** van Anne-Marie Hooyberghs maken deze omnibus compleet.

Z&K

ISBN 978 94 0191 505 2 NUR 344

9 789401 915052

www.zomerenkeuning.nl